

פרשת
וישב
כ' בכסליו
תשע"ה
600

ישעיה ברכה

יוצא לאור ע"י אברכי הכולל שבקהילת "מקור חיים" יע"א
בראשות מו"ר עטר"ר הרה"ג יוסף מוגרבי שליט"א



נידה במשך עשרים ושנים שנה (מגילה טז ע"א) ולפתע היה לשר היושב ראשונה במלכות, ולראש השרים, ומנושא מעל כולם, ומתפאר בכבוד עושרו ורוב בניו (אסתר ה,יא), ואף הם שרים (מגילה י ע"ב) וסופרי המלך (מגילה טז ע"א). אין פלא שקינאו בו, וביקשו להתחכך בהצלחתו, שידבק בהם שמץ ממנה, בבחינת: "כל הנוטל פרוטה מאיוב, מתברך" (בבא בתרא טו ע"ב). אילו היו יודעים אחרית דבר מראשיתו, אילו היו יודעים שעץ התלייה מתוקן לו מששת ימי בראשית (אסתר רבה ט,ב), ושכל גדולתו אינה אלא לרסקו בנפילתו, מאגרא רמה שאין כמותה לבור עמוק שבעמוקים, בגדר: "משגיא לגויים - ויאבדם" (איוב יב,כג), לא היו משתחווים לו כדי שידבק בידם משהו, שמץ מגדלותו. בורחים היו כמטחוי קשת, מתרחקים ככל יכולתם, לא מדובשתו ולא מעוקצו! שלמה המלך עליו השלום קבע: "וראיתי אני את כל עמל ואת כל כשרון המעשה, כי היא קנאת איש מרעהו" (קהלת ד,ד). פירש הראב"ע, שזה הזרו העיקרי, המניע את רוב הבריות. להשיג עוד ועוד, לא משום שהם צריכים חזקוקים, אלא כדי להתחרות ולהשיג, להעפיל כדי להאפיל, וסיים: "גם זה הבל ורעות רוח" - "רעות רוח", שברון לב (רש"י), כל ימיהם כעס ומכאובים. "מתוקה שנת העובד, אם מעט ואם הרבה יאכל, והשבע לעשיר איננו מניח לו לישון" (קהלת ה,יא). ופרשוהו: העובד, ישן היה שנה ערבה ומתוקה. ברוך השם, יש עבודה ופרנסה. אבל "השבע לעשיר", מדוע לשני יש יותר, זה "איננו מניח לו לישון"... אבל, בנוסף לכך שהמקנא ממרר לעצמו את החיים, מוציא את עצמו מן העולם, הרי כאן "הבל", כי באמת אין במה לקנא - האם בצרותיו של יוסף, או בסופו של המן? ובדרך כלל, כך הוא בכל ההצלחות. "מרבה נכסים, מרבה דאגה. מרבה עבדים, מרבה גזל" (אבות פ"ב מ"ז) - האם גם בדאגותיו מתקנאים? הן "טוב פת חרבה ושלווה בה, מבית מלא זבחי ריב" (משלי יז,א)! ולצאת מן העולם בשביל קנאה שאינה מוצדקת, זה כבר יותר מידי... (והגדת)

אין לנו מושג לא ביוסף ולא באחיו, לא בדיבתו עליהם ולא בקנאתם עליו. אבל תורה היא, וללמדה אנו צריכים, כמושגינו וכהבנתנו. ולו כהבנת "בן חמש למקרא" (אבות פ"ה מכ"א). כי התורה, לשון הוראה (זוהר ח"ג נג, ב). שנפיק ממנה לקחים כהשגתנו. "ויקנאו בו אחיו" (בראשית לז, יא) - הקנאה, מהדברים המוציאים את האדם מן העולם (אבות פ"ד מכ"א). ומה תועלתה? כאב לב, ותו לא! "המקנא חומס נפשו, כי הוא מצטער תמיד, ושבע דאגה ויגון וצער וצוקה וצרה" (ראשית חכמה" שער הענוה פרק ז). אבל זו, חצי צרה - המעציב מכל הוא, שהמקנא מוציא עצמו מעולמו על לא דבר. שבדרך כלל, אין במה לקנא! אחי יוסף קינאו בו, במה, בכתונת הפסים שלו (שבת י ע"ב). ורש"י כתב, שכל צרותיו רמוזות היו בתיבת "פסים": שנמכר לפוטיפר ולסוחרים, לישמעאלים ולמדיינים - האם בצרות אלו קינאו? ודוגמא נוספת, להבדיל אין ספור הבדלות. המן עשה עצמו עבודה זרה, ולכן לא השתחווה לו מרדכי (סנהדרין סא ע"ב, מגילה י ע"ב, יט ע"א). מהו עניין זה, להשתחוות לבשר ודם ולעשותו עבודה זרה? הרמב"ן זצ"ל (שמות כב) עמד על כך, וכתב: "מהם שהיו עובדים לאנשים. כי בראותם לאחד מבני האדם ממשלה גדולה, ומזלו עולה מאוד, כנבוכדנצר, היו אנשי ארצו חושבים כי בקבלם עליהם עבודתו וכוונתם אליו יעלה מזלם עם מזלו. וזו היתה דעת פרעה [שעשה עצמו אלוה (רש"י שמות ז,טו)] וחירם (יחזקאל כח,ב) וחבריו שעשו עצמם אלוהות. כי היו רשעים, לא שוטים גמורים". וכן כתב ב"מנות הלוי" (אסתר ב,כא) בשם מהר"ם עראמה זצ"ל: "כי נדמה להם היות שופע בו (בהמן) שפע אלוהי, והוא אמצעי בינם לאלוה [כי אמרו (מנחות קי ע"א) שהגויים קוראים לה' "אלוקי האלוהים", ורואים בעבודה הזרה אמצעי תיווך בינו ובינם] ולכן יכרעו וישתחוו לו, על דרך שעשה נבוכדנצר לדניאל (דניאל ב,מו)". כורעי המן הסתנוורו מדריכת כוכבו, מעליית הבזק שלו. אדם שהיה בזוי אנשים, ספר וגלח בכפר

זמני כניסת השבת ויציאת השבת

כניסת שבת	יציאת שבת	רבנו תם
ת"א 16:14	17:16	17:48
י-ם 16:00	17:15	17:53
חיפה 16:06	17:14	17:46
ב"ש 16:21	17:18	17:50

הפטרה: כה אמר ה' (עמוס ב' ו')

הילולא דצדיקיא

- כב: רבי חיים ב"ר שמואל פסאר
- כג: המקובל רבי שמואל ב"ר יצחק דרזי
- כד: רבי חיים חזקיהו ב"ר רפאל מדיני
- כה: רבי יוחנן ב"ר דוד מרדכי טברסקי
- כו: רבי משה ב"ר אברהם ברוידא
- כז: רבי תנא מנחם מנדל ב"ר יחזקאל שרגא וינבך
- כח: רבי אברהם יחיאל ב"ר פנימין יחושע זילבר

הצלחת דן בן חנה זוג' עכ"ב - לבריאות שמירה עליונה והרמת קין המזל וכט"ס לעד אכ"י
העלון אסור בטלטול במקום שאין עירוב • אין לקרוא בזמן התפילה וקריאת התורה

לע"י
האשה הנעלה
רבת המעלה
ורדה גרדה שניצר
בר' מאיר ז"ל

לע"י
איש החסד ורב
הפעלים
משה שניצר
בר' מנחם מנדל ז"ל

✓ אין לאחר תפילת מנחה לכתחילה עד שקיעת החמה. אולם לפני שקיעת החמה סמוך לשקיעה, מותר להתפלל אפילו לכתחילה, וכן נוהגים בבתי כנסת רבים. וכן נראה שהיה מנהג רבנו האר"י, ומכל מקום אם אירע שלא הספיק להתפלל עד שקיעת החמה, יתפלל מנחה גם אחר השקיעה, בתוך שלוש עשרה דקות וחצי (בדקות זמניות) מהשקיעה.

✓ מי שלא מוצא מנין לתפילת מנחה לפני שקיעת החמה אלא רק לאחר השקיעה (עד שלוש עשרה דקות וחצי מהשקיעה), עדיף שיתפלל מנחה לאחר השקיעה במנין, ולא יתפלל ביחידות לפני השקיעה, כיון שתפילה בציבור היא חשובה ומתקבלת לפני השם יתברך, וכמבואר בתלמוד בכמה מקומות.

✓ מותר להתחיל להתפלל מנחה בתוך זמן בין השמשות שלנו, שנמשך כשלוש עשרה דקות וחצי (זמניות) אחר השקיעה, אף על פי שיועד מראש שלא יוכל לסיים תפילתו אלא לאחר בין השמשות שאז הוא לילה, שמכיון שהתחיל בהיתר, גומר והולך אפילו מעבר לזמן הנ"ל. ומכל מקום ציבור שנתאחרו להתפלל מנחה, ואם יתפללו תפילת לחש וחזרה לא תסתיים החזרה אלא בלילה, יתפללו בקול רם עם קדושה כדי לסיים תפילת המנחה בתוך זמן בין השמשות, כיון שאין להקל להתפלל תפילת חזרה לאחר בין השמשות.

✓ אף על פי שלכתחילה ראוי שלא להתפלל מנחה וערבית לאחר פלג המנחה, (שעה ורבע לפני צאת הכוכבים), כדי שמעשיו לא יהיו סותרים אחד את השני, מכל מקום עתה נהגו להקל בציבור להתפלל מנחה וערבית יחד אחר פלג המנחה, ויש להוזהר על מה שסימכו, כיון שאם ילכו הציבור לביתם, יהיה טורח לקבצם שנית לתפילת ערבית. ומה שנהגו להקל הוא דוקא בציבור, אבל יחיד המתפלל בביתו (כגון שהוא אנוס או חולה), והתפלל מנחה לאחר פלג המנחה, לא יתפלל ערבית אלא לאחר צאת הכוכבים.

✓ יחיד שהתפלל מנחה בביתו אחר פלג המנחה, וחושש שאם ימתין לתפילת ערבית עד שיהיה לילה ודאי, יטרד עם בני אדם הבאים אליו, או שיהיה לו סיבות אחרות, רשאי להתפלל ערבית לאחר פלג המנחה.

✓ אישה רשאית להתפלל מנחה וערבית לאחר פלג המנחה, שמכיון שהיא טרודה בעסקי הבית, על כן נחשב לה כשעת הרחוק, ודינה כדין הציבור שמתפללים מנחה וערבית פלג המנחה.

✓ ציבור שמתפללים מנחה לאחר צאת הכוכבים, אם יש אפשרות למונעם מלומר קדושה, מהווייבים למונעם, ואם אין אפשרות למונעם, על כל פנים לא יענו אחריהם אמן ולא קדושה.

✓ תפילת הציבור נשמעת תמיד, ואפילו היו בהם חוטאים אין הקדוש ברוך הוא מואס בתפילתם של רבים, לפיכך צריך אדם לשתף עצמו עם הציבור, ולא יתפלל ביחיד כל זמן שיכול להתפלל עם הציבור. ומכאן תוכחה לאותם אנשים שהם בעיר המתעצלים ללכת לבית הכנסת לתפילת מנחה וערבית ומתפללים ביחידות בבית או בחנות.

✓ אין נגרם לאדם מניעת ריח או הפסד ממשית כתוצאה מתפילה בציבור, וכגון שסגר את חנותו כדי להתפלל מנחה בציבור, והקונים פנו לחנות סמוכה וקנו בסכומי עתק, אין לו להצטער על כך, אלא אירבה צריך הוא לשמוח שמחה גדולה, שזכה להשליך מנגד (מרצונו הטוב ולא לאונסו) ממון רב עבור תפילה בציבור.

✓ כשם שמצוה להיות מעשרה ראשונים בשחרית, כך גם המצוה בתפילת מנחה (וכן בתפילת ערבית).

✓ מי שיועד בעצמו שמכיון בתפילה שמתפלל ביחידות יותר מאשר עם ציבור, אם כשמתפלל בציבור לא מכוון כלל אפילו כוונה המוכרחת ביותר לתפילה (דהיינו את פירוש התיבות), יכול להתפלל ביחידות, אבל אם גם בציבור הוא מכוון אלא שביחידות מכוון עוד יותר (דהיינו כוונות עמוקות יותר), צריך להתפלל בציבור. ועל כל פנים אין לאדם להרגיל עצמו להתפלל ביחידות, אף אם בציבור אינו מכוין כלל, כיון שמפסיד קדיש וקדושה וכו', וגם אחרים ילמדו ממנו להתפלל ביחידות, ועל כן ישתדל מאוד לאמץ עצמו לכיון גם כשמתפלל עם הציבור, ואז יתפלל עם הציבור כדת וכהלכה.

✓ מי שיש לו נסיעות ארוכות במשך היום, ולאחר

נסיעה ארוכה לא יוכל לכיון בתפילת מנחה, עדיף שיתפלל מנחה גדולה ביחידות לפני נסיעתו כשהוא רגוע (אם לא מוצא באותו זמן מנין), שאז יוכל להתפלל ככוונה.

✓ מנהל מחלקה גדולה במשרד ממשלתי הטרוד מאוד בעבודתו, ולפעמים נאלץ להשאר בעבודה עד הלילה ואינו מספיק לתפוס מנין למנחה, ועתה הוא בתוך שנה ורצוה לקיים תפילת מנחה עם העובדים. אם יש לפועלים שהות להתפלל על חשבון זמנם תפילת מנחה לאחר עבודתם, אין להם להתפלל בשעות העבודה, כיון שאין שום סברא שבעלי הבית יוותרו על זמן עבודתם, אלא יארגנו מנין בשעת הפסקת הצהריים או בסוף שעות העבודה, אבל אם אין אפשרות כנ"ל, מותר לקיים תפילת מנחה בתוך שעות העבודה, ואין דרך בעלי בתים להקפיד בכך.

✓ הנכנס לבית כנסת ומצא ציבור שהם באמצע תפילת שמונה עשרה, אם יוכל להתחיל ולגמור תפילת שמונה עשרה לפני שיגיע השליח ציבור לקדושה או לקדיש, יתפלל שמונה עשרה, ואם לאו - לא יתפלל אם לא יעבור זמן תפילה. ואם יעבור זמן תפילה יתחיל להתפלל שמונה עשרה יחד עם השליח ציבור כשיחזור את התפילה.

✓ הנוסע באוטובוס או ברכבת והגיע זמן תפילת מנחה, ואי אפשר לו להתפלל בכוונה לכל הפחות באבות לרגל טרדתו בנסיעתו, ואם ימתין להתפלל עד שיגיע למחוז הפצו, יעבור זמן מנחה. אם הוא רגיל תמיד לכיון לכל הפחות בברכת אבות, רשאי למונע עצמו להתפלל מנחה, וכשיגיע למחוז הפצו יתפלל ערבית שתיים בכוונה, כיון שנחשב הוא כאנוס ויש לו תשלומים. אבל אם אינו רגיל לכיון כל כך בברכת אבות, יתפלל באוטובוס או ברכבת.

✓ מי שבא מאוחר לבית הכנסת לאחר שסיימו הציבור תפילת מנחה, ויש מלבדו תשעה אנשים (אפילו שכבר התפללו), רשאי לומר קדושה בקול רם, וכן קדיש לתקבל לאחר תפילתו, וכן המנהג בכל תפוצות ישראל, באין פוצה פה ומצפצף.

(התפילה והלכותיה)

נצור לשונך

✓ אם לעת עתה לא נגרם נזק וצער לחבירו על ידי לשון הרע, אך יש לחוש שבמשך הזמן ייגרם לו נזק וצער, הדרך הטובה היא שהמספר לשון הרע, ילך לאותם אנשים שסיפר לפניהם את הלשון הרע, וישתדל להוציא את הדברים מליבם ויאמר להם שטעה בדבריו, עד שיהיה בטוח שלא ייגרם נזק וצער לחבירו, ואחר כך יעשה תשובה על העוון שבין אדם למקום וכנ"ל.

✓ בשעת בקשת המחילה צריך העושה תשובה לפרט בפני חבירו את המעשים הרעים שעשה נגדו ואת הדיבורים שדיבר נגדו. ומכל מקום אם יודע הוא שחבירו יתבייש ויצטער מזה על ידי שיפרט לו, אין הוא צריך לפרט אלא יבקש מחילה באופן כללי.

✓ כשבא המספר לשון הרע על חבירו לבקש מחילה מחבירו, אסור לו להיות אכזרי אלא צריך למחול לו, שכל המעביר על מידותיו - מעבירים לו על כל פשעיו, ואם הוא לא ירצה למחול - גם לו לא ימחל. וכן אסור לו לבקש יותר מידי פרטים, כגון "בפני מי דיברת עלי" וכיוצא בזה, שהרי מכשיל את המספר באיסור לשון הרע ורכילות, ועובר על "לפני עיוור לא תיתן מכשול".

✓ כאשר בא לבקש מחילה מחבירו, אסור לו לומר: דיברתי עליך בפני פלוני ופלוני, שהרי הוא הולך רכיל על אותם ששמעו את הלשון הרע, וגורם שחבירו יקפיד עליהם ששמעו בגנותו.

(חיים ללא לשון הרע)

טוב טעם וזעת למדני - טעמי המנהגים

✓ נוהגים שהמבדיל שותה את כוס ההבדלה כולה ואינו נותן ממנה לבני ביתו.

הטעם: כדי שיוכל לברך ברכה אחרונה, שאם ישתה רק מלוא לוגמיו, ספק אם צריך לברך ברכה אחרונה.

✓ נוהגים שהמבדיל על הכוס שותה אותה בישיבה.

הטעם: משום דרך ארץ אין לשתות בעמידה.

✓ נוהגים שאין נשים שותות מיין ההבדלה.

הטעם: משום שיש מאן דאמר שעץ הדעת - גפן היה, ואמרו בב"ר (פר' י"ט ח) על חוה "סחטה ענבים ונתנה לו", לפיכך אינה שותה מיין הבדלה.

(אוצר טעמי המנהגים)

סיפור לשבת

מסופר על הגאון רבי חיזקיהו מדיני זצ"ל בעל ה"שדי חמד", שסיפר פעם לאחד מבאי ביתו שבצעירותו לא הצטיין בכשרונות מיוחדים. מעייני החוכמה נפתחו לו כשהיה מבוגר יותר, בגלל מעשה שאירע לו. ומעשה שהיה כך היה. בהיותו אברך צעיר לשנים - סיפר בעל ה"שדי חמד" - למד בכולל אברכים, שהחזיק גביר גדול בביתו על חשבונו. הוא לא נמנה אז על בעלי הכשרונות הגדולים שהיו בכולל, אך שקד על תלמודו ועשה חיל. אחד מבני החבורה שנתקנא בו, יזם עלילה שפלה עליו: הלך ושיחד את המשרתת הערבית אשר היתה באה בכל בוקר לנקות את בית המדרש, שתוציא עליו שם רע, ותפרסם ברבים שכאשר היא משכימה לבוא לבית המדרש על מנת לנקותו, הוא מפתה אותה למעשים לא צנועים. ואכן בוקר אחד הגיעה המשרתת, ומיד בכניסתה לבית המדרש הרימה קול צעקה והאשימה אותו בהתנהגות בלתי צנועה. מיד התקהל שם קהל רב והאשימו אותו בצביעות, חירפו וגידפו אותו והיה חילול השם גדול מאוד. לא יכל הוא לשאת את הבושה האיומה ונאלץ לברוח משם. ראש הכולל לא האמין לדברי הערבית ופיטר אותה ממשרתתה. לאחר תקופה מסוימת כאשר כלו דמי השוחד מכיסה, באה אליו הערבית והתחננה לפניו שיסלח לה על העוול הנורא שגרמה לו. היא הבטיחה לו, שהיא תלך ותפרסם ברבים את כל האמת ותאמר שהיתה זו עלילת שווא, וכי אחד האברכים שיחד אותה במזון כדי שתפרסם את העלילה. והוסיפה ואמרה: הואיל ופרנסתה אינה מצויה בידה היא מבקשת ממנו שלאחר שהיא תטהר את שמו, הוא יבוא וישתדל למענה אצל בעל הבית שיחזירה לעבודה. ברגע זה - אמר בעל ה"שדי חמד" - עמדה בפני התלבטות נוראה: מצד אחד שמח על ההזדמנות אשר ייחל לה כל הזמן ששמו יטוהר מהאשמה הנוראה, והכל יבוא על מקומו בשלום. וכמעט נעתר לבקשתה, אך באותו רגע צצה בו מחשבה הפוכה. הרי חילול השם גדול כבר נגרם, ועכשיו אם יתפרסם הסיפור האמיתי, יצא שוב חילול ה' אודות התנהגותו המבישה של האברך, ויגרם עלבון נורא. מוטב אם כן שימשיך לסבול חרפתו בדומיה עד יעבור זעם, ובלבד שלא לעורר מהומה מחדש. ההתלבטות היתה קשה מאוד, המחשבות התרוצצו במוחו ובכל רגע שינה את דעתו, עד שהחליט לפנות אל המשרתת ואמר לה: מה שהנך מבקשת שאשתדל אצל בעל הבית למענך, מסכים אני לעשות, אולם אני אוסר עליך באיסור גמור לספר לאיש את דבר השוחד והעלילה. באותה שעה שקיבלתי את ההחלטה הקשה אשר עלולה היתה לסכן את כל עתידי בעולם התורה - אמר בעל ה"שדי חמד" - הרגשתי איך מעיינות החוכמה נפתחים אצלי. במקום הנזק שהיה צפוי מהחלטתי - זכיתי לסייעתא דשמיא במידה בלתי מצויה אשר הבאתני עד הלום (לקח טוב). (תורת הפרשה)

אמרי שפר חיזושים על פרשת השבוע

"ויקנאו בו אזויו" (לז,יא)

כתב בספר "ישמח ישראל": יש לשאול מדוע האחים קינאו ביוסף, וכי הכל גזור משמים, ואם השם יתברך, גזר עליו לעלות לגדולה והראו לו בחלום, למה צריכים האחים להתקנאות בו? והרי אמרו רבותינו: הקינאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם! ונראה לפרש, שהאחים חשבו שהחלום בא לו על ידי הרהור, דהיינו שחשב ביום שהוא רוצה למלוך עליהם ולכן ראה זאת בחלום, וכמו שאמרו בתלמוד (ברכות נה:): "אין מראים לו לאדם חלום אלא מהרהורי לבו", אבל יעקב שידע ברוח הקודש שהחלום אמיתי, שמר את הדבר. (תורת הפרשה)

"ויראו אותו מרוזוק... ויתנכלו אותו להבייתו" (לז,יח)

מפרש רבינו הבן איש חי זצ"ל, נס נעשה ליוסף הצדיק שראו אותו מרוחק והחליטו להורגו, ועד שהתקרב אליהם התקררה רוחם והסכימו להצעה למוכרו... מכאן ילמד כל אחד הדרכה והנהגה טובה. כאשר זעמו עולה בו והוא מגיע להחלטה נחרצת, ישהה את ביצועה לעשר דקות, ואז תהיה החלטתו הרבה יותר שקולה ומחושבת... (מעייני השבוע)

"והבור ריק, אין בו מים" (לז,כד)

דרשו חז"ל: מים אין בו, אבל נחשים ועקרבים יש בו. ושאל הרב "ישמח משה" זצ"ל מגאבס שבתוניסיה: מדוע השליחוהו לבור שיש בו נחשים? והשיב על פי דברי הגמרא, שאמרו לו לנחש: ארי דורס ואוכל, זאב טורף ואוכל, אתה - מה הנאה יש לך? אמר להם: ומה יתרון לבעל הלשון, מה הנאה יש לו בדיבורו לשון הרע? לפיכך, הואיל וחשדו בו שהוא מביא את דיבתם רעה אל אביהם, ומדבר עליהם לשון הרע, לפיכך השליכוהו לבור שורץ נחשים. אבל הועיל וכל מעשיו של יוסף היו לשם שמים, ולא כיוון בדיבורו אלא לתועלת, לא הזיקוהו הנחשים! (מעייני השבוע)

"איה הקדשה היא בעיניו על הדרך" (לח,כא)

הה"ק מהר"ם מפשוורסק זצ"ל: "איה הקדשה" - היכן הוא מקור ה"קדשות", שורש הניאוף והשחיתות? - "היא בעיניו על הדרך" - מקור החטא הוא בעינים, בראותן את כל המזדמן להן בדרך. "עינא וליבא תרי סרסורי דחטאה"... "העין רואה והלב חומד"... (מעינה של תורה)

"ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדוניו המצרי" (לט,ב)

בשם דעת זקנים מבעלי התוספות נאמר: ישנם אנשים שאינם יכולים לעבוד את השם יתברך, אלא כשהם עניים ואביונים, ואילו משהם מתעשרים, מיד שוכחים הם - "וישמן ישורון ויבעט". מאידך ישנם אנשים שאינם עובדים את השם יתברך אלא רק מתוך עושר והרחבה, ואילו בעוני הרי "עניות מעבירה את האדם על דעתו ועל דעת קונו". אצל יוסף מעידה עליו התורה, כי "ויהי ד' את יוסף" - שהיה דבוק בשם יתברך, גם כאשר "ויהי איש מצליח" וגם כאשר "ויהי בבית אדוניו המצרי" - כשהיה בשפל המדרגה. הוא עמד בשני הניסיונות, בנסיון העוני ובנסיון העושר... (מעינה של תורה)



חנוך לנוער



זכו-שכינה ביניהם

רבקה היטיבה להכיר את אופיו של בנה עשו, יותר מאשר יצחק. עובדה זו נכונה בכל משפחה, כיון שהיא נמצאת רוב שעות היום בביתה עם ילדיה, ולכן מבינה אותם טוב יותר מן האב, שאינו נמצא הרבה בבית. אך לא רק עובדת היותה בבית וראיית מעשיהם של ילדיה ללא הרף היא המעניקה לאם הבנה טובה יותר; על זה נוסף גם החוש האינטואיטיבי שיש לה. נפסוק אומר: "שמע בני מוסר אביך, ואל תיטוש תורת אמן". במבט ראשון, נראה משונה שהפסוק מייחס תורה (לימוד) לאם ולא לאב, אך כפי שצינו, האם יכולה ללמד טוב יותר מן האב, כיון שהיא נמצאת עם הילד כל הזמן, והיא ניחונה בהבנה הדרושה ללמד את הילד מה שחסר. האם אף מעניקה לילדיה יותר אהבה מאשר אביהם. היא מלבישה אותם, מאכילה אותם, רוחצת אותם וחובשת את פצעייהם. הילד חש את אהבתה של אמו דרך כל אותן פעולות, ולכן הוא מוכן להקשיב לה ברצון, יותר מאשר לאביו. לפי כך, מוטלת על האם אחריות גדולה יותר לחינוך ילדיה, כיון שדבריה נשמעים יותר ברצון. כיצד על האם לנצל כוח זה באופן הטוב ביותר? היא יכולה להחזיר בילדה כבר בגיל הרך את השאיפה להיות צדיק. בכל פעם שהוא עושה מעשה טוב, היא יכולה לומר לו: "אוה, אתה כזה צדיק". או היא יכולה לומר: "אני רואה שתגדל להיות צדיק גדול". כאשר הוא נוהג שלא כשורה, היא יכולה להעיר לו בעדינות: "מה שעשית לא מתאים לצדיק כמותך". כאשר יזכיר לילד ללא הרף את כישוריו ושאיפותיו, יעזור לו בכך להצליח ולהיות צדיק באמת. האם חייבת להזהר מאוד, ולא להניח לכעס או להסכול להשתלט עליה. לא משנה מה הילד עושה, לעולם אין לכנות אותו בכינויים כגון: "אתה טפשו!", "אתה רשע!", "אני שונאת אותך כי עשית כך וכך", או "אתה משוגע גמור!" ביטויים כאלו נותנים לילד הרגשה כאילו הוא "מקרה אבוד", וממילא רשאי הוא לעשות ככל העולה על רוחו, כיון שלעולם לא יצליח לנהוג כראוי. במקום אותן אמירות שליליות, אפשר לומר לו: "כיצד יכול ילד נבון כמותך לעשות מעשה כזה?" או: "אני יודעת שאתה צדיק גדול; אלא, אל תעשה מעשים רעים!" או: "אני אוהבת אותך כל-כך, ולכן אינני סובלת לראות אותך עושה מעשים כאלה." ביטויי אהבה אלו יתנו לילד תחושה שמצפים ממנו להתנהג טוב יותר, כי הוא מסוגל להתנהג טוב יותר, כי הצלחה תלויה בו. מפורסם בשם גדולי עולם שאת הגדלות בתורה של הילדים קובע האבא, אך את היראת שמים קובעת האמא. בכח מעשיה, תפילותיה ויראת השמים שלה עצמה, משימה לא קלה הופקדה בידי האמהות אך הן העיקר! ה' יעזרנו בכוח התפילה להשפיע טוב לילדינו לטוב לנו ולהם לעד אמן.

ענק במצות הכנסת אורחים, היה רבי יעקב הרמן מניו יורק - ירושלים. (תר"מ-תשכ"ז). כותב הטורים שהכירו אישית, זוכר את הדודים והסררים הענקיים שהיו בביתו, על אף שהרב ורעייתו היו זוג קטנים שהספיק להם מעט. כל פעם שהיו צריכים לערוך שמחה משפחתית, ידעו כי סירי בישול ענקיים אפשר להשיג אצל הרב הרמן. זכורני מימי ילדותי שפעם שלחני אליו אב, שהיה קשור עמו מאוד, בשליחות מסוימת בשעות הצהריים. בכניסתי לביתו, נדהמתי לראות את הבית שנהפך למעיין מסעדה. עניים מסכנים ומקבצי נדבות מסבים ליד ארוחה חמה המוגשת להם בידי הרבנית. המעשה המופלא שלפנינו קרה בסתיו שנת תרפ"ט בהתגוררו עדיין בניו-יורק; לילה אחד התעוררה אשת הרב הרמן בבכי סוער. היא סיפרה לבעלה כי ראתה בחלום את אברהם אבינו ושרה אמונו בוכים ומקוננים מרה. היא קרעה את בגדיה והצטרפה אליהם בבכי, ואמרה לאבות הקדושים כי לא תעובד החרד עד שיבטיחו שתפילותיה תתקבלנה. שרה החזיקה בידה והבטיחה לה שתפילותיה התקבלו. אותה עת היה להם בן שלמד ביישוב "כנסת ישראל" בעיר הקודש חברון. מבלי קשר לחלום, לכאורה, פנה הרב ורעייתו ואמר לה: היות וזה כבר ארבע שנים שהבן נחום דוד לומד ביישיבה ולא ראינוהו, ועתה מלאו לו 20 שנה, צריך אפיא שיחזור הביתה ולמצוא לו שידוך. האם התנגדה באמרה: תניח לו ללמוד עוד שנה, עדיין הוא צעיר... הם הגישו את טענותיהם לפני רבי ברון דוד ליבוביץ ר"מ דקמניץ שהתאכסן אותם ימים בביתם, והוא הצדיק את עמדת הבעל. בו ביום שלח מכתב לבן שיחזור מיד לניו-יורק. בבואו, הציגו לו שידוך שהורי המדוברת שמם... אברהם ושרה. הם נישאו, ותיכף ניסה החתן לשדל את רעייתו לחזור לחברון כדי שימשיך בלימודיו. אולם הכלה בהיותה בת יחידה, לא יכלה להסכים. והנה לפתע באותם ימים, י"ח אב תרפ"ט, פרצו מאורעות הדמים וכשבעים יהודים נטבחו בחברון, ביניהם כ"ה מבני הישיבה. רק עתה גילה הרב הרמן לאשתו: אבן זוכרת את אותו חלום בו ראתה את אברהם אבינו ושרה אמונו בוכים. בגלל אותו חלום החלטתי להחזיר את בנינו הביתה. האבות הקדושים שמידתם הבולטת היתה חסד, באו להציל את בנינו בזכות מצוה הכנסת אורחים שאותה אימצו בביתנו... סיפור זה מובא בספר עולם חסד יבנה ומוסרו בצידו - מהו סכר הכנסת אורחים וגמילות חסדים, אך אנו לענינו נלמד דבר נוסף!! גדול השבח מאוד! ידוע שכח הנתניה מוליד דברים נפלאים (כמו בספורינו) אך הרבה לא יודעים שנתניה היא הכח הגדול ביותר בחיי הנישואין! הנתניה מולידה אהבה, מולידה חיים תקינים ומאושרים ומי מכל ציורי תבל יצירי כפי של הבית"ש אינו זקוק לקבל? זה צריך מילה טובה וזה עידוד, זה חיך וזה טפיחה על השכם! נרבה בחסד אך ביותר בביתנו, נרבה בנתניה אך ביותר לבן/בת וזגנו ומה! נישא ברכה.

מעשה שהיה בשתי בנות שישבו באוטובוס, ופטפטו אודות חברתן שהשתדכה, על מעלותיה, ובעיקר - על חסרונותיה הרבים. השתים דיברו ודיברו, וגיננו את הבת ההיא, ומסקנת הדברים היתה, שצריך לרחם על החתן "האומלל" שהתארס עימה, שאינו יודע אלו חיים מצפים לו עם אישה שכזו... לפתע, פונה אליהן אישה נכבדה שישבה מאחוריהן: "בנות יקרות, אני חייבת להודות מופלאה. אני לא אחרת מאשר אימו של --- החתן. אותו אחד שהתארס עם החברה שלכן... לא ידעתי שיש עימה כל כך הרבה בעיות. אני הולכת עכשיו לביתי, ואספר לבן שלי את כל הדברים שיצאו מפיכן. אשכנע אותו לעזוב את השידוך במהירות האפשרית... והכל בזכותכן!". הבנות לקו בהלם. יוצא שבגללן מתבטל שידוך של חברה טובה. הרי הן מעולם לא התכוונו לכך, הכל היה במסגרת של מעט רכילות ולשון הרע. ופתאום - צרה שכזו שלא חשבו עליה. הן פרצו בבכי מר, "אנא, תאמיני לנו שהיא ממש לא כזאת... סתם שקשקשו והגזמו מעט. אל תיקחי את העניינים כל כך ברצינות...". "מדוע אתן בוכות? הרי אתן צריכות לשמוח. בזכותכן לא יקום בית כה גרוע בישראל". אך את הבכישל הבנות לא היה ניתן לעצור, הרי בשלחן תבוא צרה נוראה שכזו, שהחתן יעזוב את השידוך. ובנוסף, חששו מאוד היאך יציגו את פניהן בפני חברתן האומללה לאחר שתגלה מה עומד מאחורי פיצוץ השידוך... ואז עומדת האישה ואומרת להן: "דעו לכן בנותי, כי אני לא אימו של החתן, אינני מכירה אותו כלל. אני סתם אישה ששמעה את דיבורכן... כל מה שרצייתי הוא, להראות לכן לאן לשון הרע יכול להגיע..." עתה ליבה של האישה נוקפה, שמא נהגה שלא כדין ועברה על איסור שקר ו"אונאת דברים", בכך שציערה את הבנות וגרמה להן למרר בבכי. ובאה לשאול האם היה מותר לה לנהוג כך?

תשובה:

האישה נהגה כדין בכל שהפרישה את הבנות מחטא. והרי קיים חיוב על כל אדם להפריש את חברו מאיסור. ובפלא יועץ כתב (בערך "גנבה"), שמותר לגנוב דעת חברו כדי להפרישו מאיסור. ואף שהפרשת הבנות מאיסור לשון הרע היתה כרוכה בצער ובהלה, היה הדבר מותר לנהוג כן, משום שהאישה מצילתן מרדת שחת, ומרפאתן מנגע חטאי הלשון (וכעין הנאמר בתוספתא במסכת שקלים פ"א ה"ב): "משל לאחד שעלתה לו מכה ברגלו, והיה הרופא כופתו ומחתך בשרו, בשביל לרפאותו!". כמו כן, הביאה האישה הטובה עצומה לבנות בכך שהמחישה להן עד היכן מגיע ההיזק הנורא של דיבורי לשון הרע, ובזכות מעשיה, הבנות מן הסתם שאבו חיזוק עצום בענין שמירת הלשון!

(אחת שאלתי)

הודעה חשובה לקוראי העלון!!!

בצער רב אנו מודיעים שבשל קשיים כספיים הפסקנו להדפיס את העלון. (העלון יוצא רק במייל). כל מי שרוצה להיות שותף באלפים ורבבות רבים של זכויות יכול לתרום לעלון שנמשיך ב"ה בהדפסתו. טלפון לתרומות: 052-7606586 שאו ברכה מאת ה'!

זכות העלון לעילוי נשמת מינטה נקש בת נזימה תנצב"ה

לכל פנייה, מערכת העלון ישא ברכה: ת.ד. 5190 חולון, 03-5590992 (נא להשאיר הודעה וטלפון בתא הקולי), פקס: 03-5584485 למעוניינים שהעלון ישלח להם בדוא"ל, נא להשאיר הודעה: yeasa.beracha@gmail.com